

Fólkaræði — demokrati IV

Høgni av Heiði

Einstaklingafrælsi

Sannfærda fólkið gevur seg ikki til tols við bert at bera byrðuna, tað vil eisini valda.

Fólkaræði ber eisini í sær, at fólkið ikki bert valdar, men eisini tekur ábyrgdina. Tað er bytt at lata frammi hjáráttindini til at taka stig (initiativ) frá sær til ein skara av spekulantum, bert ti at hesir eiga pening til taks. Hetta er eisini ein ómenniskjaligur leikur, ti miseydnast stig og gerast afturstig, ið sviða, tá kann tað gerast ein ræðulig, ómannbar byrða hjá einum húski at bera (íkkí at gloyma viðkvomu

børnini), istaðin fyri at fólkið mannsterkt í felag tók stig og mannliga bar eitt møgult skráð, ti mannsterkt sum tað bert í felag kann vera, kann byrðan lutast út á fleiri herðar, so at byrðan er mannbar og pinan neyvann merkist.

Summi meta fólkaræði eftir rættinum hjá einum og hvørjum at taka stig í vinnulivinum. Hetta háløvaða «einstaklinga initiativ» í peningavaldaðu londunum, sum í roynd og veru aløftast ber er initiativ hjá einum evarska litlum peningasterkum minniluta, verður

undir fólkaræðisliga stýrinum avloyst av hinum sokallaða «stóra initiativnum», ið er munin fólkaræðisligari, ti tað fevnir um alt fólkið á jøvnum fæti, og ti at endamálið er, atúrsliðið kemur teimum sjálvum til góðar, og ikki — fram um alt — einum úrvaldum minniluta.

Tað riggar illa at tosa um frælsa fyrstakssmi (initiativ) einstaklingsins, um samfelagið ikki tryggjar hvørjum einstaklingi ókeypis utbugving, arbeiði og sosiala trygd.

Ein «erlig» kapping krevur at allir, ið vilja kappast, byrja á jøvnum fæti.

Frælsa vinnukapping er nú á døgum flestastaðni í peningavaldsins londum kveð av monopolvaldinum, ið mangan hevur neyvt samstarv við statsvaldið, og fær hetta at renna ørindi fyri seg. — Hvussu vði frælsi kappingini, tá allir konkurrentarnir eru etnir upp av ti sterkasta? (Í Føroyum hava vit Fiskasøluna).

Nógv av hesum fyrstakssmi hevði verið av ongum uttan dyggan statsstuðul og trygd. Staturin gongur glaðbeintur við til at bera byrðuna og hallið. Her er litil risiko fyri stigtakaran.

Sambært avoldaða enska heimspekingin John Locke, var náttúran

ein gáva frá Gudi, og øll høvdu rætt til at taka av rikidomi hennara; men hesi hvørsmansrættindi grynna í ti, at tú skalt vera rættiliga mugvandi fyri at útvinna eitt nú oljurikidomi kring Føroyar — um nakað er — og eydnast tað tær hóast alt, ja, tá hevur tú gjørt at onkur annar ikki slapp, ti tú varð hin fyrri. Her forir frælsi til kapping, samanbrest og forðing.

Frælsi fyri ein, brestir skjótt saman við frælsi fyri ein annan.

Í 19. öld fordu evropeisku virkisánararnir eitt harðligt stríð imóti verkafólki sinum, sum vildi skipa seg í verkafelag og beina fyri barnaarbeiðinum. Men eitt verkafelag stríðið ju imóti frælsa rætti virkisánarans at lona og fara við ti einstaka sum honum lysti, og avmarkanin av barnaarbeiði stríðið sjálvandi imóti sjálvsvagðerrætti einstaklingsins (les: barnanna «rættur» at lata seg misnýta). Verkafólkið atti frælsi at lata seg seta, men ikki frælsi at skipa seg — hetta stríðið imóti einstaklingafrælsinum.

Tað er her: verjan av ogn og áhugamállum peningavaldsins, at stóði undir borgarligu hugsjónini liggur, og ikki í onkrari óbendilgari verju av «frælsisprinsippunum» og fólkaræðinum.

So, hvat ið frælsi er, tað er ein spurningur um tulkning, sum so mangt annað.

Verður frælsi fatað radikalt, forir tað til eitt samfelag, har frumskógarlógin ræður.

Um einki mark er fyri frælsinum, er heldur einki mark fyri ójavnunum.

Skal frælsi ognast øllum fólkinum, má tað temjast av ansi fyri felagsskapinum sum heild.

Ti fólkið er ein viðkvomu heild.

Talsmenn fyri ótálmaðu frælsu kappingini ynda at kaila seg frísintar «individualistarnar». Tá vit siggja avleiðingarnar av hesi kapping, er tað rættari at siga: egoistar.

Fólkið er eisini kvinnan. Ein menning av kvinnu-frælsinum treytar, at kvinnan sleppur av við børnini á ansingargarðar, so at hon sjálv kann vinna sær pening, og ikki gerst bundin at manninum og hansara krovum. Kvinnu-frælsi treytar eisini, at kvinnan ræður sær, og sjálv ger av, um hon vil føða ella ikki; so státt má fosturtoka vera eitt frælst val.

Tá veðrið er gott og einki er at gera — hví so ikki fara út í garðin at spæla

URTAGARÐSTENNIS

— eitt útlispæl fyri bæði børn og vaksin.

Hetta spæl fæst frá okkum

Eisini hava vit stórt úrval av ketcharum.

P/F Hjalmar Jacobsen

Bóka- og pappírshandil

Tlf. 1 1584 — Tórshavn

Skotlandsferðin
eydnaðist væl

Eins og undanfarnu summar hevur Mervyn Dimon á Tvøroyri skipað fyri ferðum í Skotlandi. Manadagin kom hann heim við Smyrli eftir at hava verið í seks vikur í Aviemore.

— Eg kann ikki siga annað, enn at ferðin hevur gingist væl. Fólkiní hava damt ferðina væl. Tað siga tey í hvussu er. Ja, fleiri hava longu spurt seg fyri, hvussu tað verður næsta ár, sigur Mervyn Dimon.

Um alt annars gongur eftir ætlan, so ætlar Mervyn aftur at skipa fyri Skotlandsferðum næsta ár. Higar til hevur hann bert havt tann eina bussin, men nú umhugsar hann at fáa sær ein buss afturat og fáa annan sonin niður við sær.

Ferðirnar vara í eina

ella tvær vikur. Mervyn heintar ferðafólkiní í Schrabster, tá Smyrli kemur, og so gongur leiðin til Aviemore. Har hevur Mervyn leigað tvey hús, sum hvørt hava átta smærri íbúðir. Tær hava kamar, við fyra songum, brúsu og wc og egna inngongd. Eitið verður á eini matstovu nærindis.

Í sjálvum Aviemore eru ymskir møguleikar fyri fritíðartrivi, t.d. bar tað til at fiska og sigla við seglbati, men annars ger Mervyn bussferðir til áhugaverd stöð eftir ynski frá luttakarunum. Bussferðirnar eru iroknaðar prisin, eins og ferðin við Smyrli, upphaldið og morgunmaturin. Kostnaðurin fyri 14 dagar var í ár t.d. 5.250 kr.

jo-mo